

Վ. Ի. Գ. Ի. Լ. Ի. Ո. Ս. Ի. « Ե. Ե. Ա. Ա. Ա. » ԷՆ

## ՄԻՍԻՆ ԵՆ ԵՆԻՐԱԼ

Համարին մէկ դրան պահպան էր կարգուած  
Ամենամուգ արի Նիստան Հիւրապահան.  
Արտորգուհին իրա զբոհներ էր զանի  
Ենէասի սատար, ճարտար արդեննէնց  
Եւ դիպածից արդենաւոր Հրամաւար.  
Իր ճոշն էր՝ իրր իրեն ճամբար՝ Եւրիաւ,  
Արուն Երման գեղեցիկ մէկը լըկար  
Ենէասի ընկերներուն մէջ բոլոր՝  
Արոնց հազան Տրոպեան զՆեցի ու զարդեր.  
Անտիական առոյց ծնօտներն հազիւ դեռ  
Մըրապարդիկ աղուամազով ծածկելած,  
Իրարու վրայ միեւնոյն սկրն ունէին,  
Եւ միասին կը Քուլէին դէպ ի մարտ.  
Եւ այն առան ալ ճով ճով՝ միաշունչ՝  
Միեւնոյն գրան պահպանութիւն կ'ընէին:

Կ'ըսէ Նիստան. « Եւրիաւ, այս ետանդն  
Արեւոյ իրենց ղեք՝ կը շնչեն սրբաւ մէջ  
Թէ մարդ իրեն սատուած կ'ընէ բուռը տունըն:  
Այս անօգուտ՝ մեղի հանգիստն ծանծարացած  
Միտքըն շատոնց դեռ կը տանջէ կը մըղէ  
Մարտի կամ մեծ գործի մը ճեղգ զարնելու:  
Նայէ ինչպէս Հուստուլը վըմտակ անհոգ՝  
Քունի, զինւոյ մէջ ընկղմած պառկեր են.  
Հոս հոն հազիւ քանի մ'ընտաւ կը փայլէ,  
Ու կը տիբէ լորս կողմը իր լըռութիւն:  
Մըտիկ ըրէ արդ թէ ես ինչ կը ճամբէմ  
Եւ սրբաւ մէջ ինչ խորհուրդներ կ'ընդոսանուն.  
Բուր ճայրներն ու ժողովուրդը կ'ուզեն  
Ենէասի զարմը, կ'ըզման ուղարկել  
Իր ետանդն ստուպապապուտ զրոյցատար:  
Եթէ ցեղի խոտանան ինչ ու ուզեմ  
(Ինծի համար կը բաւէ փառքը գործին)  
Յուսած թէ այս բըլբաւ տակէն կ'ը զրանեմ  
Ճամբայ մ'որ զիս շիտակ տանի ճամբընէ  
Պաւլադիան ցաղան ու իր պարիսպներն »:

Եւրիաւու ապշեցաւ. նախ, բայց յետոյ  
Փառքի անհուն բոց մ'ըրդեհեց իր հոգին,  
Եւ ետանդուն մըտերմին աշխպէս ըտաւ.

« Եւ ինչ, ուրեմն զիս՝ Նիստան՝ կը մըրծեմ  
Վըսեմական զործերու Նիկի անունէ.  
Եւ ես զբցի միայն պիտի Քուլէմ  
Ար երթայիր այդքան անկ պատկի ղեմ:  
Պատերազմի հըմուտ իմ հայրս Ուփաւէս  
Ինծի այգպէս լըսորպեցու՝ երբ կըրթեց  
Իմ մանկութիւն Արգիստուց սարսափին  
Եւ Տրոյիտյ աղէպըններուն միջեւ դառն.

Եւ լըռութի քեզ այգպիտի զապափար  
Յորմէ հեռէ հեռեկեայ մեծամեծեայ  
Ենէասին և զըրնգակ իր բախտին:  
Ես ալ ունիմ ծոցս սիրտ կեանցն անարդող,  
Որ կը կարծէ թէ փառքն որուն կը ըզկաթն:  
Սուր չէ նոյն իսկ եթէ կեանքով ալ զընուիք »:

« Ու, կը յարէ Նիստան, սատար մասին ես  
Պու Նըկատմար բընաւ կասկած չունիք,  
Եւ կասկածիլն անգամ ոճիւր պիտի ըլլար:  
Ո՛ր էր զիս քեզ զարմընէին յաղթական  
Մեծն Արամազդ, կամ ո՛ր սատուածն ալ ըլլայ  
Որ հաշտ աչքով կը նայի այս իրերուն:  
Իսկ թէ յանկարծ՝ բան մ'որ ըստեպ այսպիսի  
Վըստըններու առան տեղի կ'ունենայ՝  
Արկած մը կամ սատուած մ'ինծ ղէմ զըմիւն  
Իւ ես մեռնիմ, կ'ըլեմ որ որուն ողջ մընաւ,  
Արովհեան քուկին հասակը տանի  
Արմանաւոր է ապրելու, և զարեւա՛  
Գըտնուի մէկն որ կորցելով զիս մարտի՝  
Գաշտն և կամ թէ զառաքեալ ընելով  
Հողին յանմէն, և եթէ բախտն սատար ալ  
Արգեւջ ըլլայ, հեռաւորսն ըստուկին  
Թաղմանական նուէրներ բերէ ու պատուէ  
Ձեռ շիրիմով, և զի զարծեալ ես չըլլամ  
Պատեաւ Քըշտաւ մօրց աշուար ցուսերուն,  
Որ թիւրաւոր մայրերու մէջ ինչ միայն  
Թողով ճանգիստն ու պարիսպներն Ալեասի,  
Քու ետանջը զաւու իրախայ՝ սիրտ ըրաւ »:

Իսկ ան. « Ի զուր պատեաւորներն ո՛ր փընտեր.

Ես իմ հաստատ որոշումէս չեմ խախտիր.  
Ահապարենց », ըսաւ, և ըստ արթընցոց  
Պահպաններն, ու իրենց տեղը դնելով  
Երկուր մէկ զարցի արքան տեսնելու:

Արիւր մայն շնչաւորներն երկրի վրայ  
Իրենց խոնջներն ու տաշնապներն մոռցած  
Կը հանգչէին քաղցը և անդորրը ըընով.  
Մինչ Տրովացի առաջ պնտուսն ու ծաղիկն  
Երիտասարդ և այրենարի հասակին  
Երկայնամիջ տեղեկուր վրայ կըթնան  
Եւ ձեռքերին բըռնած մէջ մէկ տապալներ  
Բանակեղոյն մէջ տըրուիման կենսակին  
Խընդիրներուն վըրայ խորհուրդ կ'ընէին,  
Թէ ինչ ընել էր հարկ, և կամ ո՛ր պիտի  
Ենէասին փութով զնսպան զըրկէին:  
Եւ անս նոյն պահուն Նիստան՝ Եւրիաւ  
Ետանդնարոր ներս ընդունուի կը խընդրեն.  
Թէ կարեւոր գործի համար են եկեր  
Եւ կըրնար մեծ վընա առնել յապաղումն:  
Ըստապաղները նախ Յուստ և՛ ընդունին  
Եւ Նիստան հրաման կու տայ խօսելու.  
Եւ Հիւրապահանն այսպէս խօսել կը սկսէ.  
« Մըտիկ ըրէք մեզի ախոր ճանու. Թիւմար՝  
Ո՛վ ընկերներ Ենէասի, և մի՛ զրեմ՝  
Ինչ քր ձեզի առաջարկենք պիտի հոս՝  
Արգասից մեր անտիական հասակին.  
Քունի, զինւոյ մէջ ընկղմած Հուստուլներն

Այլ եւքս լին այս աշխարհէն: Բանալին  
Դըրան ցովիկ՝ ուր որ ճամբան կ'երկնջդի՝  
Եւ է ծովուն ամենամօտ՝ անցք մը կայ  
Անակընկալ յարժակուով խիստ յամբար:  
Յանցու հրատներն ընդհատ ընդհատ կը կայծն  
Եւ ծուրը սեւ կը բարձրանայ աստղերուն:  
Եթէ մեզի թոյլ տաք դուք բախտը փորձել,  
Կ'երթանք փութով Պալլադիէն՝ ի խնդիր  
Խնկասի, և կը դառնանք իրեն հետ  
Շատ նախնիներն զործած և լի աւարով:  
Հոգ մի՛ ընէք, ճամբան ըզմզ չի խաբեր.  
Ամենօրեայ մեր որսորդուն մէջ յաճախ  
Ան ծովակին հովիտներն դիտեցինք  
Պալլադիէնի արուարձաններն, ու ըսնի  
Մեզի ճամբար գետն անծանօթ պարտոյրներ»:

Եւ այն ատեն ալէ՛նալին Անթէս  
Հատան մըցցով և հասակով՝ կը գոչէ.  
«Ո՛վ տառուածներ ճայրնական, Տրոյիոյ  
Ո՛վ միշտ պաշտպան և հովանի զօրութիւնք,  
Ուրեմըս դուք արամադիր չ'էք շընջելու  
Տեկարացիներն իսպառքսպառ կորուստով,  
Փանի որ մեր մարտիկներուն կը ընէնք  
Ասպիտի պերճ, արեւական զգացումներ»:

Ասպէս բաւա, և երկուքին ալ ձեռքերն  
Իր փսիւն մէջ առած՝ ինկաւ փարեցաւ  
Անոնց ուսին, և յորպազից արցունքով  
Անոնց այտերն ու դէմքերին կ'ուզէր,  
Ու կ'ըսէր. «Ի՛նչ արժանաւոր մըրցանակ  
Պիտի զընայ հատուցուի, ո՛վ կըտրենք,  
Այդ փառապանծ ու զեղեցիկ ձեռ զործին.  
Պիտի տան ձեզ չընայխարժիկ վարձանակ  
Նախ աստուածներն ու ձեռ ազնիւ լաուութիւնն,  
Եւ յետոյ ինք բարեպաշտիկն Խնէաս  
Պիտի ըլտով հատուցանէ ուրիշներ,  
Եւ Յուլիսին տողջպանդ ոչ երբեք  
Պիտի մոռնայ ձեռ ճայական արժանիքն»:

«Ես, այն ատեն յարեց Յուլիսն, որ իմ հօրս  
Դարձին վրայ լուի զըրբի եմ ի՛մ փրկութիւնս,  
Եւ կ'երգնում ձեզ, Նիսոս, յանուն ձեռամբ  
Թերափներուն, ինչէ՛ր վնասայի զաբերին  
Ու Աստարակեան տան՝ ձեռքերնիդ զընելու  
Իմ բուրբ բախտս և իմ յայտելու բուրբ.  
Դարձուցէք Հայրս, իր զեմք ինձի ցոյց տուէք.  
Ա՛յ անկէ վերջ վախճալու ո՛չինչ ունի.  
Պիտի տամ ձեզ երկու արծաթ բաժակներ  
Նըկարակեայ քանդակներով. զոր իմ Հայրս  
Թեա Արիստոն նըրանկաւ՝ աւարեց.  
Սուգի երկու մեծ տաղանդներ, և երկու  
Եռտանի, և ըմպանաւ մ'հինաւորց  
Զոր պարգեւեց ինձի Դիդէն Սիդոնի:  
Իսկ հի՛՛է օր մ'իտալիոյ յաղթական,  
Տեուքս մական՝ վիճակ ձեզիմ աւարին,  
Տեուքոսի ձին տեսար, տեսար իր զեցերն  
Ոսկեփողովոց բուրբ. արդ ևս այն նըտոյզն,  
Ապարն աւ իր բոսորաների ցըցունքներն՝  
Հիմակուրէն վիճակէն գուրս հանելով

Քեզի կու տամ, Նիսոս, իբրեւ մըրցանակ:  
Եւ բաց ասկէ՛՛ պիտի տայ Հայրս ալ քեզի  
Տասնեկու կին զեղեցիկագոյն, զերբնարի,  
Եւ զերկներն նոյնլա՛վ իրենց զէնքերով,  
Իւ Լափիտո թագաւորին կառուածներն,  
Իսկ ըզքեզ, ո՛վ պիճն պատանի Խարիաւ,  
Որու հասակն հազիւ կ'անցնի իմինսու,  
Ի՛նչոր սըրտովս հիմակուրէն կ'ընդունին  
Ըզքեզ ընկեր վնասըսն ամէն զեղեցիկուն:  
Առանց թեզի պիտի չընդրին ոչ մէկ փառք,  
Խաղաղութեան՝ ինչպէս կըրուի ծամանակ՝  
Ամենամեծ վրտաւառութիւն պիտ' ըլլայ  
Փու խորհուրդի վըրան և քու զործերով»:

Անոր այսպէս պատասխանեց Խարիաւ.  
«Թող ըլլայ բախտն ինձ նըպաստող կամ սուրի,  
Ոչ մէկ օր բնաւ երբեք պիտի չըտեսնէ  
Որ ես մոռցած ըլլամ ինքզինքս ու յանիմ  
Բաշխաղանդուն և այրատարտ ձեռնարկէ:  
Բայց ես ամէն ընծաներէդ աւելի  
Քննէ լո՛կ քան մը կը խընդրեմ խանդակաթ:  
Մայր մ'ունիմ ես Պրիամեան Հին սերունդէն.  
Ձարաբարեան իմ ետեմն ուզեց զաւ.  
Ճըզըքսան զինքն արգիւնէ ոչ իւրին  
Եւ ոչ Ակեսոս թագաւորին պարիսպներն,  
Արդ ես առանց իրմէ հրածելա տանելու՝  
Կը թողըքեմ զինքն անդէլ այս ինչ և է՝  
Վըռանքներուն. Գիշերն ու ալըզ վը՛նայ՝  
Որ ես մօրկանս արցունքներուն ոչ երբեք  
Պիտ' հանդուրմէ կարենայի. Եւ աղջ զուն՝  
Կը պաղատիմ՝ անոր ցաւերն ըսփոփէ  
Եւ անուրանջ լըքուածին ձեռն երկընցոր.  
Զիս այս յոյսով վըտառահացուք դուն, ու ես  
Խիպախաղոյն կ'երթամ ամեն վըտանդի»:

Տրովպացոց սիրաւ փըզմկեցաւ ու լացին.  
Իսկ ամենէն շատ զեղեցիկ Յուլիսին,  
Որդիական սերոյ յուզիչ պատակերն  
Սիրաւ կըտար կըտար եղած, Եւ յետոյ  
Ասպէս բաւա. «Կը խոստանամ ես քեզի  
Մեծ ձեռնարկիդ արժանաւոր ամէն քան.  
Այս, Նէ ինձ մայր պիտ' ըլլայ, և իրմէ  
Պիտի պակսի կըրեսա անուր միայն.  
Եւ ի՛նչ շնորհի արժանի չէ այն վե՛հ ինն՝  
Որ այդպիսի գաւկի մը կեանք պարգեւեց.  
Արիական ցորձ ինչ կէք ալ ունենայ,  
Քեզի ես այս իմ զըլխուս վրայ կ'երգուըննամ,  
Որուն վրայ Հայրս կ'երգուըննար մինչեւ օրս,  
Որ՝ ինչ որ քեզ յաճող դարձիդ խոստացայ,  
Բուրբ անոնց մօրդ ու զարմիդ պիտի մնան»:

Առողքս ըտաւ արաստակագին, ու փըքցուց  
Հանց ուսին շողջողուն սուրն ոսկեկուս,  
Զոր Լիկայոն Գընոսացին հըռաբուռեա՛ւ  
Զարմանալի ճարտարութեամբ կոփած էր,  
Իր փոսկըրեայ զեղապատաշա՛ս պատանով:  
Մինեթ Նիսոսին սուրձենի մը կու տայ  
Թաւ բաշերով, և անոր հետ կը փոխէ  
Իր սաղաւարտն հաւատարիմ Անթէսն:

Անոնք զիսուած փութով յառաջ կը խաղանս  
Ասպարանի բուրդ, ծերեր, մանուկներ,  
Անոնք մինչև զուռն ուխտերով կ'ընկերեն .  
Եւ զգեցցիկ Գուլուսկին իր հասակէն  
Վեր առնական խոշորութեամբ ու սրբաբով  
Կու տայ իր հոյ տանելիք շատ հրահանգներ .  
Սին՝ առաւել խօսքեր՝ զորս Հոփն առնելով  
Քրշեց տարաւ ցրնդեց օդին, ամպին մէջ :

Բանակէն զուրս ելած փոսեր կ'անցնին  
Եւ դիշերին մուկին մէջ կը դիմեն  
Դեպ ի ճամբարը մահաշատ, ուր իրենց  
Ձմեռած զեռ՝ պիտի շատեր մեղսներն .  
Կը տեսնեն հոս ու հոն փրոտած մարմիններ  
Խոտին վերայ՝ զինոց՝ քուտով թաթաւուց,  
Դրոմփին մօտ պարսպ կառքեր, ու մարդեր  
Անիւններուն հ սանձերուն մէջ պոսկած,  
Ձէնքեր, գինի եւ բաժաններ խառնամառն .  
Ինքն շիրտակնանը նախ այսպէս կը խօսի .  
« Երիտաւ, պէտք է զործի սկըսինք շուտ,  
Որքն ինքնին մեզի շատեր կը կորցաւ .  
Ահա ճամբան. աչքդ հետուն՝ հոս կեցիր զուռն,  
Մի՛ զուցէ ձեռք մ'ոխերիմ մեր ցածուն  
Բաժանեալ մեր վերայ. իսկ ես իմ սուրով  
Կը խողովողեմ իմ ոտքերուս մէջ հարկապէս  
Ու կը բանամ ճեղի լայն անցք մ'ապաւնովմ .

Բաւա, լընեց, ու սուրը ձեռքը աւազաւ  
Դէպ ի Հոռնեւը սիպախրոյաւ, որ դէպքով  
Հոն զգեցցիկ զորդերու վրայ՝ մեծապի՛ն  
Յորոնջներով կը խրոբշէր կը խորգար .  
Թաղաւոր էր, միանգամայն հաւաւեալ,  
Հանց Տուռնոս Թաղաւորին, և սակայն  
Իր քղովթեամբ լընքաւոր մահը մերժել .  
Անոր երեք արբանեակները Նիստա՝  
Ձէնքերուն մէջ ինկած փրոտած խառնիխուռն՝  
Ըսպաննելով, ձիւներն տակ կը զբտէ  
Ձինակիւրին հետ Հոռնոսի հատալարն,  
Եւ իրենց կաթի վիզերը սրով կրտրելով՝  
Կը թողնէ յետոյ իրենց տիրոջ զուռնին  
Ու կը թողու հոգը արին հորնելով .  
Ձերաշէրմ՝ Թուս հապաղեցով կը թըլլին  
Կը տաժկանն իր անկողինն ու զեանն .  
Եւ կը սպաննէ նոյնպէս Լաւիրն ու Լաժուսն  
Եւ Սեռնոսն հրաշաղիտակ՝ վարդափթիթ,  
Որ այն դիշերը իր սասաղի էր  
Եւ զըմած իր իւրեմ առատ զինելն  
Տախտապարած էր. հրանի՛ թէ անբախտն  
Մարդով զիշերը խաղալով լուսեղներ .  
Ձերդ սուր քաղցն ձրգունած առեւծն անբաւաղ  
Կը զղբոյժ վեր ի վայր փարախը լեցուն,  
Եւ գէշպէշ կը լափելէ՛ն կը թռչէ  
Իր սարսափէն համարացած հօտն երկնելոս  
Ու կը մօրնջ արեւորաւջա որկրով :

Երիտաւին զորածն նախկերն ալ քիչ էր .

Ան ալ հրարորը համալուրիկ մուռնացով  
Կը յարժակի, և աննըշան ամբսխն  
Փաղաւ, Հստոս և Հերթոսս Աքարիս

Փունէն մահուան կ'անցնին . Հոռոսը միայն  
Արթննալով կը նըկատէր ամէն ինչ .  
Բայց ահագին խառնարանի մը ծաղի  
Պահուրտած էր վախէն, և երբ կ'ելլէր ան՝  
Սուրը բուր սնոր հոտքերն մէջ մրիեց  
Աւ զայն անոր կեանքով մէկտեղ քաշեց զուրս .  
Եւ ծիրանի հողին փշրած քառանկ  
Ան ըզգայոց արինսպառուն զինի .  
Երիտաւս զեռ աւելի կը տարնայ  
Իւ զողունի շարդոցն յառաջ կը վարէ .  
Արդէն զարձած էր Մեծապի Ղոկատին,  
Ուր կը տեսնէր որ կը մարէր առկայծ հորն,  
Եւ հոն դաշտին մէջ իրարու մօտ կապուած  
Կ'արածէին ձիւներն, ըզգաց երբ Նիստա  
Որ նախկերի տարապայմանն հոռնդէն  
Խոսաւ շատ առաջ էին զացիք, և անոր  
Այս համառօտ խօսքերն ըրաւ. « Ալ բա՛ն է,  
Ձի հասնելու վըրայ է այլն ոխերիմ .  
Բաւական մարդ կոտորեցինք, ու մեզի  
Թուրքամիլին մէջէ՛ն ճամբայ հորեցիներ » :

Կը թողուն շատ արծաթածոյլ զէն ու զարդ,  
Խառնարաններն ու կերպասներ զեցեցիկ,  
Լոկ Հոռնեւի մանեակն առաւ Երիտաւ  
Եւ իր համարն ոսկերեւոն, զոր հրեմին  
Իրբը պարզեւ՝ մեծափարթած Կեանկուն  
Ուղարկեր էր Տիրութիւն Հոռնեւին,  
Եւ հետաւորը հիւրոյցին հանգալով  
Իրեն կապեր էր. ան միտած ճամբանակ  
Թողուց Թոռնն, և ասոր ալ մաւէն վերջ  
Ձայն Հոռնեւեանն աւարեցին զուգարով .  
Արդ այս զարդերը զերծելով Երիտաւ  
Ուր կը ծանրէ հաժկու թիկունքն անոնցով,  
Եւ յետոյ իր զուռնը զըմած Մեծապի  
Գեղապաշտած՝ Լուսաղբնուց ցըցունցով  
Պերճ սաղաւարան, երկուքը մէկ բանակէն  
Դուրս ելլելով՝ կը դիմեն տեղ մ'ապաւնով .  
Նոյն միջոցին երեք Հարիւր հոռնեւներ  
Ապարաւոր բուր՝ բանակը մինչդեռ  
Դուրս զաշտ ելած մարտի կարգով կը շարուէ,  
Մարտապաշտով զէպ ի Տուռնոս կը փութան  
Թաղաւորէն անոր պատգամ տանելու,  
Ուննալով Վլոսկնան իրենց հրամաւար .  
Բանակին մօտ էին արդէն, և արցեն  
Պարիսպներուն կը հասնէին, երբ հոռոն  
Կը նըշմարեն Երիտաւսն ու Նիստոս  
Որ դէպ ի ժախ կողմի ճամբան կը շեղին .  
Լուսնկային հառապայթներն հակուղիդ  
Մեծապառն սաղաւարտին զարնելով,  
Ըստուրեախանս՝ աղօթանուագ ցայգին մէջ  
Մասնեցին Հէք Երիտաւսն անըզոյժ  
Ան տեսնելէն Վլոսկնան զընայ կապակծի .  
Կը զոյժ իր գունդին մէջէ՛ն . « Կանգ առեք,  
Ո՛վ էք, հոտ ի՛նչ բան սնեք այգալէս զինուած,  
Եւ մար կ'երթաք » : Անոնք ճիկ խոկ չեն հաներ,  
Ալ հապաղաւոր դէպ ի անտառ կը փախին  
Ու դիշերին ծոցն ապաւն կը փրտտեն :

Ջիւաւորներն ամէն կողմէ կը պատեն  
իրենց ծանօթ անտառը շուրջ, և անոր  
Ամէն եւթին ջով պահպան կը դնեն:  
Անտառ մ'էր լայն, ուր սեւաթոյր սղոցիներ  
կը ցըցուէին մայապափիտ՝ խառնուած  
փռչերու թանձրը և շրջալի թռչիկներուն:  
Եւ կար հազիւ հազ մէկ քանի նուրբ կածան:  
Թաւառաքին մուկն ու շալկած ծանրը կապուան  
Եւրիալին ոտքերուն սանձ կը դնեն,  
Ու վախը զայն ուղիղ ճամբէն կը հանէ:  
Կը փախի միտն՝ առանց քննա նայելու:  
Եւրիալին, և արդէն իսկ ազատած  
Թըշնամիէն՝ հասեր է այն լիճերուն՝  
Ուր Ալբայի անուամբ Ալբան կոչուեցան,  
Ուր Լատինոս թագաւորն այն ժամանակ  
Ապագատաններ ունէր ու լայն արտաներ:  
Երբ կանց առաւ ու նայեցաւ իր չորս դին  
Ու չըզբտաւ իր սիրելի բարկամն,

«Հէ՛ք Եւրիալ, ողբից, արի, ո՛րք մընացիք,  
Եւ հիմա ո՛րք երթա՞մ ըզգեզ փընտռուելու»:

Ամիջապէս ետ կը դառնայ, կը կտորէ  
Ոժապետոյտ անցքերը նե՛նզ անառիկն:  
Ու զընելով իր առաջին հնոցերուն,  
Ու կը շըրէի լուս թռչիկներուն մէջ թափառ:  
Յանկարծ միտը դընդդին մ'աղանջը կու գայ,  
Փողի ծայներ, ցիւ վերջ՝ խօշին խաղմական:  
Ու Եւրիալը կը տեսնէ՝ որ տեղւոյն  
Եւ խաւարբուտ ցայիկն գաւով մասնուած՝  
Եւ շըւարած անդադողոր շըրինդէն  
Եւ պաշարուած Թըշնամիէն՝ կը թափէ  
Անոնք թափին դէմ զուր հրօքը, լինքեր բերս:  
Ինչ ընեաւ էր, ինչ ուժով կամ զնչցով  
Պիտի գորէր երթառաարը կորզել:

Նետէ՛ր ինքզինք սուրբերուն մէջ դիմադրու:  
Եւ գեղեցիկ մահ մ'ըտառնար կարծիքը,  
Եւ ճօճէ տէգ մ'իսկոյն կարշնդ բազուկով,  
Եւ նայելով պիշ արփանձմ լուսնակին  
Կ'աղօթէ այն օրինակ. «Ո՛վ դիցուհի,  
Փառք աստղերուն, անառիներուն շահպօտ,  
Լեռովայի դո՛ւստըր՝ օղի ձեռնարկու,  
Եթէ երբեք Հիւրապետ հայրս ինձ համար  
Բնութաւ նուէրներ բազիններուք, եթէ ես  
Այդ նըւէրներն աւելցնեմ որսերովս  
Ու կարեցի զանոնք ցուս սուրբ կարմարէջ  
Կամ մեհանիդ սըրբանդէր ճակատէն,  
Օղի՛ք ինձ, տո՛ւր որ այդ ամբողջ պուպձ,  
Եւ սըլաններս օղին մէջէ ուղղէ՛ օն»:

Ըսաւ, և իր բոլոր ուժով ու թափով  
Տէնն արձակեց. ան թըլուանքով սլացաթիւ  
Ցայիկն սառեւերներ կը ճնդթէ, կը հասնի  
Շեւտ Սուլմոնի թիկունքին. բո՛ւնն աշտէին  
Կուտիւով՝ տէ՛գը սըրտին մէջ կը խըրի:  
Դի զուրտ գետին կը տապալի անկա  
Ջերմաշերմ գետ մը ժայթքելով իր կուրծքէն,  
Եւ իր կողերը կը ցընցէ ստէպ ըստէպ  
Ըստընգալէն և հեւ ի հեւ սըրթալէն:

Ամէնքն ապշած իրենց չորս դին կը նային:  
Նիստս ուրախ յաղողաւորն ու իրիգախ՝  
Տանելով ձեռքն ականջէն վեր կը շանթէ  
Երկրորդ մըն ալ. և դեւ անոնք չըսթափած  
Նախկին տէղին սարսափէն՝ առ կը շըլէ  
Ի՛: Տպոսի զոյգ ըունքերէն թափանցանց  
Ուղղաբորոյնին մէջ մըրիւնելով կը տաքնայ:  
Վ՛ուկենտ կառաւձ կը մըրնէլ մուկիին.  
Իայց չի տեսնի ոչ մէկ կողմ ձեռքն արգինկէց,  
Եւ չի դիտի որո՞ւ վըրայ իոյանայ.  
Իւ զանաւով Եւրիալին՝ «Դուն, կ'ըսէ,  
Պէտք է ինձի վըճարես տաք արիւնտիդ  
Այս երկուքին մահուան տուգանքը և տոյժն»:  
Եւ քաշելով սուրը անոր վրայ կը փըրթի:  
Նիստս շըլմոր ու սոսկումն իսկայից՝  
Ա՛լ չի կըրնար ծածկըւած մնալ մուկին մէջ  
Եւ հանդուրձել զանախըկիծ այն ցաւին.  
Կ'աղաղակէ. «Ձի՛ս, զի՛ս, ահա հոս եմ ես.  
Ե՛ս արի, ե՛ս, երկաթն ինձ դէմ դարձուցէք,  
Ո՛վ Հուտառուներ. ոճիրը ի՛մա է բոլոր.  
Ան բան չըբաւ, ան չէր կըրնար բան մ'ընել.  
Ա՛կանատես երկինքն՝ աստղերը վըզայ,  
Ա՛ն մրայն շատ սիրց իր չէք բարեկամն »:

Այսպէս ըսաւ Նիստս, բայց սուրը սակայն  
Մըրիւնած մուկ՝ զազան թափով կը թաղուի  
Եւրիալի կողերուն մէջ, և կը ճնդթէ  
Ճընամթոյր կուրծքն և ան կ'իյնայ դիտապատ.  
Ջընամթ մարմինը կ'ողողուի արիւնով:  
Եւ նըւաղկուտ գլուխն ուսին վրայ կը հակի,  
Ինչպէս խոփէ քաղուած ծաղիկը ճընքուշ  
Իր թառամի կ'իյնայ, ինչպէս կը հակէ  
Եւ մըրնէն ձանրացած զուպը խաշխաշ:  
Այն ժամանակ Նիստս մէջտեղ կը նետուի,  
Ամբոխն մէջ Վ՛ուկենտը լսկ կը փընտռէ,  
Իր ուշը լսկ կը դարձնէ Վ՛ուկենտին.  
Թըշնամիներն անոր չորս դին պաշարած  
Ամէն կողմէ զայն կը նեղեն, կը խըւեն:  
Իայց ինք զանի հայածնէ չի կասիր.  
Կը ճօճէ իր կայծակնացայտ սուրը շանթի:  
Եւ մինչ Վ՛ուկենտը կը խանէ կը գոսայ՝  
Անոր բերնին մէջ կը խըրէ զայն ուժգին,  
Ու չըմոռած՝ անոր հոդին կը շուզէ:  
Եւ յետոյ ինք բիւր Հարուածէ վիտաւոր  
Թըշնամիներն արեւկամին վըայ կ'իյնայ,  
Ու կը հանգչի հանդարտ մահով մ'անոր մօտ:

Ո՛հ, երկուքից ալ բիւր և բիւր երանի.

Կարողութիւն մ'ունին եթէ իմ երգիւս՝

Զիր յիշատակն յաւաւ անլինջ պիտի մնայ

Ինձեան զաւակը ցո՛րջափ բնակի

Կապիտուլի անաղղիկ ժայռին վրայ

Եւ աշխարհի ցորէփ արբէ Հոտիկ հայրս:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱՏԻԿԵԱՆ

ԻՆՆԵՐՈՒԹ ԳԻՐԳ